

6.2.1017

YM1/501/2017

Kommunerna
Förbunden på landskapsnivå
Närings-, trafik- och miljöcentralerna

Viite
Hänvisning

Asia Beaktandet av flygekorren vid planläggning
Ärende

1. Inledning

Syftet med detta brev är att ge kommuner och förbund på landskapsnivå som ansvarar för planläggning, konsulter som arbetar med planläggning och Närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM-centralerna) behövlig information om den lagstiftning som berör flygekorren, flygekorrens livsföring och vilka utredningar och konsekvensbedömningar som bör göras i anslutning till planläggning. I brevet behandlas också beaktandet av egenskaperna hos flygekorrens livsmiljöer i planläggningen och ges exempel på planbestämmelser som främjar flygekorrens fortbestånd. Brevet riktar sig i första hand till dem som planlägger tätorter. Det ersätter brevet med liknande innehåll som miljöministeriet skickade ut 9.11.2005.

Flygekorren är en av de 48 arter som förekommer i Finland och som nämns i bilaga IV (a) till habitatdirektivet och som omfattas av samma skyddsplikter som flygekorren. Många av de bestämmelser och principer som presenteras här lämpar sig också för beaktandet av andra arter, dock med den skillnaden att de uppställer olika slags specialvillkor för planläggningen och är beroende av respektive arts egenskaper och krav på livsmiljö.

2. Flygekorrens utbredning och hotbild

Flygekorren (*Pteromys volans*) är en art från den nordliga barrskogszonen i Eurasien och de nordliga delarna av den tempererade zonen, som inom Europeiska gemenskapens område påträffas i Finland samt i viss utsträckning även i Estland. Flygekorrens utbredning i Finland sträcker sig från sydkusten uppåt längs linjen Uleåborg-Kuusamo och koncentreras till södra Finland. Artens förekomst i olika delar av landet uppvisar betydande skillnader och de årliga variationerna bland bestånden är också stora. Flygekorren förekommer ställvis allmänt medan populationen är gles eller saknas helt i vissa områden. Det har beräknats att flygekorrbeståndet har minskat med ca 23 procent under de 10 senaste åren, men även är de regionala skillnaderna betydande. På grund av minskningen har flygekorren i den senaste granskningen av hotade arter (2015) klassificerats som en nära hotad art (NT).

3. Bestämmelser om flygekorren i naturvårdslagen

Flygekorren nämns både i bilaga II och bilaga IV (a) till habitatdirektivet (92/43/EEG). Målsättningen för den förstnämnda bilagan hänför sig till systemet med skyddsområden, som syftar till att bevara livsmiljöerna för arterna i fråga. Den senare nämnda bilagan hänför sig i sin tur till systemet för artskydd, som syftar till att skydda individer inom arterna i fråga eller att skydda föröknings- och rastplatser som är viktiga för arternas livscykel. Begreppet föröknings- och rastplats är snävare än begreppet livsmiljö.

Livsmiljöerna för de arter som ingår i bilaga II tryggas genom att man anvisar Natura 2000-områden. Dessa områden berörs av bestämmelserna i 65 § och 66 § i naturvårdslagen (1096/1996, nedan NVL) om skyldigheten att utföra konsekvensbedömningar och förbudet mot att försämra naturvärdena. Arter som hör till bilaga IV (a) i habitatdirektivet omfattas av fridlysningsstadgandena i NVL 39 § och av det förbud att försämra platser där arterna förökar sig och rastar som föreskrivs i 49 § 1 mom.

Flygekorren omfattas av strikt skydd

För de arter som ingår i bilaga IV (a) till habitatdirektivet ska medlemsstaterna upprätta ett strikt skyddssystem enligt artikel 12 inom det naturliga utbredningsområdet för arterna. I artikeln förutsätts för det första (artikel 12.1 punkterna a–c) att individer av dessa arter skyddas mot att någon avsiktligt fångar eller dödar dem, stör dem under olika faser i deras livscykel och förstör eller samlar in ägg. Detta skydd har genomförts i Finland genom fridlysningsbestämmelserna i NVL 39 § samt genom motsvarande bestämmelser i jaktlagen när det gäller arter som jagas.

I artikeln förutsätts för det andra (artikel 12.1 punkt d) att det ska vara förbjudet att skada eller förstöra förökningsplatser och rastplatser. Förbudet har verkställts genom NVL 49 § och det gäller överallt utan några särskilda myndighetsbeslut om föröknings- och rastplatsens läge. Förbudet gäller alla former av verksamhet som förstör eller försämrar föröknings- och rastplatser.

Möjlighet att avvika från skyddsbestämmelserna

Undantag från förbuden enligt det strikta skyddssystemet får göras endast på de grunder som anges i artikel 16 i habitatdirektivet. Beslut om tillstånd för enstaka undantag fattas av närings-, trafik- och miljöcentralen (NTM-centralen) med stöd av NVL 49 § 3 mom.

I artikel 16 i habitatdirektivet fastställs förutsättningarna för undantag rätt så snävt. För det första måste två förhandsvillkor uppfyllas:

- 1) Det får inte finnas någon annan lämplig lösning och
- 2) undantaget får inte försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av den berörda arten.

Vidare förutsätts att undantaget beviljas för något av följande syften:

- a) För att skydda vilda djur och växter och bevara livsmiljöer.
- b) För att undvika allvarlig skada, särskilt på gröda, boskap, skog, fiske, vatten och andra typer av egendom.
- c) Av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet, eller av andra tvingande orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär och betydelsefulla positiva konsekvenser för miljön.
- d) För forsknings- och utbildningsändamål, för återinplantering och återinförsel av dessa arter och för den uppfödning som krävs för detta, inbegripet artificiell förökning av växter.
- e) För att under strängt kontrollerade förhållanden selektivt och i begränsad omfattning tillåta insamling och förvaring av vissa exemplar av de arter som finns förtecknade i bilaga 4 i en begränsad mängd som fastställs av de behöriga nationella myndigheterna. Medlemsstaterna ska vartannat år till kommissionen sända en rapport över beviljade undantag.

Vid planläggning har möjligheten till undantag mycket sällan kommit i fråga. Planer inrymmer för det mesta flera olika alternativ. Om en planlösning gäller projekt som avses i punkt c) och som på grund av terrängen eller sina övriga egenskaper inte är bundet till platsen och det inte finns några alternativa planlösningar, kan det bli aktuellt med ett undantagsförfarande. Undantag söks under planprocessen om man efter en granskning av alternativen anser att förutsättningarna för undantag uppfylls.

Mot ljuset av högsta förvaltningsdomstolens avgöranden är skyddet av föröknings- och rastplatser avsett att verkställas under strikta former. Även om ett behov som grundar sig på det allmänna intresset skulle ha lagts fram för ett undantag, bör det påvisas att behovet är tvingande i förhållande till skyddet av föröknings- och rastplatsen. Enligt högsta förvaltningsdomstolen (HFD:2012:6) ska tvingande orsaker som avses i artikel 16 c enligt kommissionens anvisningar om direktivet tolkas som en omständighet i anslutning till en jämförelse av olika intressen. Ett viktigt allmänintresse kan i allmänhet vara tvingande endast om det kan betraktas som viktigt även på lång sikt. HFD har exempelvis betraktat byggandet av en riksväg och en planskild anslutning som en mycket viktig tvingande orsak med hänsyn till det allmänna intresset. Även i beslutet HFD 30.10.2009 ansåg HFD att förutsättningar för beviljande av tillstånd för undantag förelåg för genomförandet av en detaljplan när det inte fanns någon annan tillfredsställande lösning för projektet och ett undantag enligt den regionala miljöcentralens uppfattning inte försvårade bevarandet av en gynnsam skyddsnivå för flygekorren på det lokala planet.

49 § i naturvårdslagen, som innehåller förbud mot att försämra och förstöra flygekorrens föröknings- och rastplatser, gäller också sådana områden där det finns en gällande plan med rättsverkningar. Således kan till exempel genomförandet av en detaljplan förhindras ifall byggandet skulle innebära överträdelse av detta förbud. I en situation av det här slaget är det skäl att utreda möjligheterna att ändra planen för att undanröja konflikten. I ett område som har en generalplan med stöd av vilken bygglov kan beviljas direkt bör det utredas om byggandet inom ramen för spelrummet i planen kan förläggas så att flygekorrens boträd och andra träd som är viktiga för att flygekorren ska kunna förflytta sig och leva kan bevaras även på byggplatsen.

Trots bra planmässig beredning och heltäckande förhandsutredningar kan det hända att förekomsten av flygekorre uppdagas först efter att planen har godkänts eller om flygekorren sprider sig till ett tidigare tomt område. Vid prövningen av ett eventuellt tillstånd för undantag bör man granska hur helheten av grönstrukturen har tagits i beaktande på generalplanenivå och på vilket sätt alternativen till utvecklingen av samhällsstrukturen har granskats. Det ger underlag för bedömningen av huruvida syftet med en plan med rättsverkningar eller funktionaliteten i samhällsstrukturen äventyras så mycket att grunderna för undantag enligt artikel 16 i habitatdirektivet uppfylls. I HFD:s beslut 30.9.2016 (HFD:2016:140) motiverades beslutet också med aspekter beträffande samhällsstrukturen. Staden undersökte fyra alternativ i anslutning till byggandet av en ny skola. Utifrån en utredning om skolenätet skulle den skoltomt som var föremål för ansökan om undantag bäst tjäna skolans nuvarande och framtida elever. Den utredning som staden lade fram visade att tomten i fråga med hänsyn till en fungerande samhällsstruktur och de ekonomiska frågorna var det klart bästa alternativet för skolans placering. Skolan kan naturligtvis också placeras någon annanstans men särskilt på lång sikt skulle ett mer avlägset läge medföra extra kostnader, tidsspillan, ineffektiv användning av lokalerna samt överlag en sämre funktionalitet i den levande stadsstrukturen.

Lindrande och kompenserande åtgärder

I habitatdirektivet nämns inga lindrande och kompenserande åtgärder i anslutning till arternas föröknings- och rastplatser. Enligt kommissionens tolkningsanvisningar kan sådana åtgärder emellertid omfattas av prövningen av behovet av ett tillstånd för undantag från förbudet mot att skada eller förstöra föröknings- och rastplatser eller av tilläggsvillkoren för ett eventuellt tillstånd.

Med lindrande åtgärder avses åtgärder som tryggar föröknings- och rastplatsernas ekologiska funktion, areal och kvalitet, och att projektet i fråga inte förstör eller försämrar en enda föröknings- och rastplats ens tillfälligt. Åtgärderna ska vara förpliktande för aktören och ingå i ett myndighetsbeslut, och det ska råda säkerhet om att åtgärderna är verkningfulla. I en sådan situation behövs inget tillstånd om undantag enligt artikel 16 för genomförandet av projektet, även om ett tillstånd skulle krävas om inga lindrande åtgärder utförs. I samband med

beredningen av ett myndighetsbeslut är det anledning att antingen förhandla om tillräckliga lindrande åtgärder med NTM-centralen eller vid behov begära ett utlåtande, ifall det handlar om ett beslut som tas av någon annan än NTM-centralen.

Med kompensation avses åtgärder som kompenserar för en föröknings- och rastplats som försämrats eller förstörts till följd av ett tillstånd för undantag som beviljats med stöd av artikel 16 och för den negativa konsekvensen för artens skyddsnivå som följer av förstörelsen både lokalt och i ett större område. Således kan kompenserande åtgärder möjliggöra ett tillstånd som är förenligt med artikel 16 vad gäller kravet på upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus. Det rekommenderas att de kompenserade åtgärderna ska vara utförda och att det har konstaterats att de fungerar innan den aktuella föröknings- och rastplatsen förstörs eller försämras.

För flygekorrens del har man mycket lite erfarenhet av lindrande och kompenserande åtgärder och det finns inga klara bevis på att olika möjliga sätt fungerar. Konstgjorda förbindelser, såsom stolpar som gör det lättare för flygekorror att ta sig över öppna områden och holkar som ersätter hålträd, är exempel på sätt som tillämpats.

4. Bestämmelser om flygekorren i markanvändnings- och bygglagen

I markanvändnings- och bygglagen (132/1999, nedan MBL) finns inga bestämmelser som uteslutande gäller flygekorren och beaktandet av den vid planläggning. Flygekorren är ett av de naturvärden om vilka det i lagen däremot finns bestämmelser som gäller olika plannivåer.

Riksomfattande mål för områdesanvändningen

Statsrådet godkände de riksomfattande målen för områdesanvändningen den 30 november 2000. Målen reviderades den 13 november 2008. I fråga om naturarvet har som ett särskilt mål för områdesanvändningen angetts att det gäller att säkra att nationellt sett betydelsefulla värden inom naturarvet bevaras.

Rättsliga innehållskrav på olika plannivåer

I landskapsplaner ska de riksomfattande målen för områdesanvändningen beaktas så att möjligheterna att uppnå dem främjas. Naturskyddsprogram och naturskyddsbeslut som avses i NVL 7 och 77 § ska tjäna till ledning när planen utarbetas. Vidare ska särskild vikt fästas vid värnandet om naturvärdena (MBL 28 §).

Landskapsplanen tjänar till rättslig ledning när en generalplan utarbetas. När en generalplan utarbetas ska dessutom beaktas bland annat att naturvärdena värnas (MBL 39 §).

Landskapsplanen eller en generalplan med rättsverkningar tjänar till rättslig ledning när en detaljplan utarbetas. Vid detaljplanläggning gäller dessutom att naturmiljön ska värnas och att särskilda värden i anslutning till den inte får förstöras (MBL 54 §). När en strandgeneralplan och en stranddetaljplan utarbetas ska det utöver vad som i övrigt bestäms om generalplaner och detaljplaner ses till att bland annat naturvård beaktas (MRL 73 §).

I det här sammanhanget är det anledning att påpeka att "värna om naturvärden" och "värna om naturmiljön" som ges i kraven på innehåll i MBL är vidare begrepp jämfört med vad som förutsätts i specialbestämmelserna om artskydd i NVL 49 §.

Utöver ovan nämnda rättsliga krav ska vid planläggningen beaktas även andra krav på innehållet som eventuellt gäller samma område. Dessa kan stå i konflikt med varandra. På grund av naturobjektets eller flygekorrens egenskaper är de krav som gäller naturvärden ofta mer exakt bundna till platsen än andra krav, och därför är de alternativa möjligheterna ofta mer begränsade.

Också de bestämmelser i markanvändnings- och bygglagen som gäller rättsliga krav för markägare kan medföra begränsningar i fråga om planens innehåll. När en landskapsplan eller en generalplan utarbetas ska avseende fästas vid att markägare eller andra rättsinnehavare inte orsakas oskäligen olägenheter när planen utarbetas (MBL 28 § 4 mom. och 39 § 4 mom.). När det gäller detaljplaner har förhållandet till markägaren uttryckts något anorlunda: markägaren eller någon annan rättsinnehavare får inte åläggas sådana oskäligen begränsningar eller orsakas sådana oskäligen olägenheter som kan undvikas utan att de mål som ställs för planen eller de krav som ställs på den åsidosätts (MBL 54 § 3 mom.).

Markanvändnings- och bygglagens förhållande till naturvårdslagen

Med stöd av MBL 197 § 1 mom. gäller att när en plan godkänns och fastställs ska utöver vad som bestäms i markanvändnings- och bygglagen iakttas 10 kap. i naturvårdslagen (kapitlet om nätverket Natura 2000). Likaså gäller att när ett tillståndsärende avgörs och ett annat beslut av en myndighet fattas ska dessutom iakttas vad som bestäms i naturvårdslagen eller med stöd av den (exempelvis NVL 49 §). Därmed ska skydd av flygekorren som en av de arter som avses i NVL 49 § beaktas när en plan utarbetas och godkänns.

Av dessa bestämmelser följer att utredningar som baserar sig på naturvårdslagen måste göras vid sidan om eller som komplement till de utredningar och konsekvensbedömningar som förutsätts enligt markanvändnings- och bygglagen. Även de slutliga förutsättningarna för att planen ska godkännas påverkas av de ovan nämnda bestämmelserna i naturvårdslagen.

Om det på det område som ska planläggas eller i dess närhet inom planens influensområde finns ett objekt som hör till nätverket Natura 2000 och flygekorren är en av de arter för vars skydd området har införlivats i nätverket, ska det i samband med planläggningen säkerställas att planen inte har väsentligt försämrande konsekvenser för skyddsmålen för områdena i nätverket Natura 2000. Om sådana konsekvenser inte kan uteslutas i förväg på objektiva grunder ska en tillbörlig bedömning av de eventuella konsekvensernas betydelse utarbetas på det sätt som förutsätts i 65 § naturvårdslagen.

Uppgifter om huruvida flygekorren har legat till grund för införlivandet i nätverket Natura 2000 fås från NTM-centralen. Utöver eventuella andra arter gäller bedömningen då planens konsekvenser för flygekorrens livsmiljöer.

5. Tillämpning av skogslagen i olika planområden

I områden där man idkar skogsbruk kan flygekorrens föröknings- och rastplatser och deras funktionalitet på dessa platser bevaras genom att man sparar det skyddande beståndet, näringsträd samt behövliga förbindelser för flygekorren. Skogsbranschens aktörer och skogsägarna har fått tillgång till ett rådgivningsmaterial om hur flygekorren ska beaktas i samband med skogsvård. I enlighet med 14 b § i skogslagen ska Skogscentralen underrätta NTM-centralen, markägaren samt den representant för markägaren och den innehavare av avverkningsrätten som Skogscentralen känner till om en anmälan om användning av skog som inkommit till Skogscentralen gäller en föröknings- och rastplats för flygekorre som ingår i en myndighets databas. Genom detta förfarande förhindras att en känd föröknings- och rastplats förstörs av misstag och säkerställs informationsgången mellan myndigheterna.

Skogslagen tillämpas inte på områden som i en plan anvisats som skyddsområde (gäller alla plannivåer). I generalplaner och detaljplaner tillämpas skogslagen bara på följande namngivna områdesreserveringar:

- inom ett generalplaneområde bara på jord- och skogsbruks- samt rekreationsområden, och
- inom ett detaljplaneområde bara på jord- och skogsbruksområden. (2 § i skogslagen)

De ovan nämnda begränsningarna i fråga om skogslagens tillämpningsområde ska beaktas när områdesreserveringarna i planen och planbestämmelserna övervägs samt när det övervägs vilka möjligheter dessa har att påverka hur flygekorren beaktas vid planläggningen. Dessa frågor behandlas längre fram i samband med respektive områdesreservering.

6. Utredning av flygekorrens förekomst och konsekvensbedömning på olika plannivåer

Bestämmelser om utredningar och konsekvensbedömning vid planläggning

MBL 9 §: En plan ska grunda sig på planering som omfattar bedömning av de betydande konsekvenserna av planen och på sådana undersökningar och utredningar som planeringen kräver. När planens konsekvenser utreds ska planens uppgift och syfte beaktas. När en plan utarbetas ska miljökonsekvenserna, inklusive de samhällsekonomiska, sociala och kulturella konsekvenserna, samt övriga konsekvenser av planen och av undersökta alternativ utredas i behövlig omfattning. Utredningarna ska omfatta hela det område där planen kan tänkas ha väsentliga konsekvenser. Närmare bestämmelser om utredning av en plans konsekvenser får utfärdas genom förordning av statsrådet.

MBF 1 §: Vid utredning av sådana konsekvenser av planer beaktas tidigare gjorda utredningar samt andra omständigheter som inverkar på behovet av utredningar. Utredningarna ska innehålla tillräckliga uppgifter för att det ska vara möjligt att bedöma vilka betydande direkta och indirekta konsekvenser genomförandet av planen har för bl.a. växt- och djurarter, naturens mångfald och naturresurserna.

Naturvårdslagens bestämmelser om konsekvensbedömning

Om det på det område som ska planläggas eller i dess närhet finns ett område som hör till nätverket Natura 2000 ska även bestämmelserna i NVL 65 och 66 § iakttas vid utarbetandet av planen. Om flygekorren hör till skyddsmålen för ett område i nätverket Natura 2000 ska även detta tas i beaktande vid planläggningen.

Enligt NVL 65 § förutsätts att om en plan antingen i sig eller i samverkan med andra planer eller projekt sannolikt betydligt försämrar de naturvärden som ligger till grund för valet av Natura 2000-området, ska konsekvenserna av planen bedömas på behörigt sätt på förhand. Då gäller det att först överväga om de betydligt skadliga konsekvenserna för flygekorren eller dess livsmiljöer kan anses vara uteslutna till exempel på grund av områdets läge eller karaktär. Om betydligt skadliga konsekvenser kan anses vara uteslutna med utgångspunkt i den information som finns tillgänglig, ska de objektiva grunderna för denna slutledning skrivas in i planbeskrivningen. Om det återigen är osäkert om planen kan ha betydligt skadliga konsekvenser för de naturvärden som ligger till grund för Naturskyddet, såsom flygekorrens livsmiljöer, ska en bedömning av konsekvensernas eventuella betydelse göras i enlighet med NVL 65 §. Den som ansvarar för planen, dvs. vid planläggning kommunen eller ett förbund på landskapsnivå, är skyldig att utarbeta Natura-bedömningen. Däremot gäller att om markägaren ansvarar för utarbetandet av en stranddetaljplan och det i samband med den blir aktuellt med en motsvarande bedömning, så ansvarar markägaren för att bedömningen görs.

Den myndighet som godkänner planen ska begära utlåtande om bedömningen av närings-, trafik- och miljöcentralen och av den som förvaltar naturskyddsområdet (NVL 65 § 2 mom.). Utlåtandet ska ges utan dröjsmål och senast inom sex månader. Enligt NVL 66 § kan en plan godkännas när det med hjälp av bedömnings- och utlåtandeförfarandet har säkerställts att den inte har några betydligt försämrande konsekvenser. Det bör noteras att det på ett Natura 2000-område ibland kan vara nödvändigt att vid sidan om de ovan nämnda bestämmelser i NVL 65 och 66 § som gäller flygekorrens livsmiljöer samtidigt beakta även NVL 49 § 1 mom., enligt vilket det är förbjudet att förstöra och försämma föröknings- och rastplatser. Sådana situationer kan uppkomma till exempel när det aktuella Natura 2000-området inte har införlivats i nätverket på grundval av flygekorren, men när det senare konstateras att det finns flygekorror där. Då ska bestämmelsen i NVL 49 § 1 mom. tas i beaktande. Förbudet enligt NVL 49 § 1 mom. mot att förstöra och försämma de platser där flygekorren förökar sig och rastar ska iakttas även i sådana fall då det vid ett förfarande enligt NVL 65 § har konstaterats att konsekvenserna för någon av flygekorrens livsmiljöer inom ett Natura 2000-område inte är betydande.

Tillräckligheten hos och stegvis precisering av de utredningar som förutsätts enligt MBL

Kraven på nivån på utredningarnas och konsekvensbedömningarnas noggrannhet varierar på olika plannivåer och i olika situationer. För översiktliga planer förutsätts i regel inte lika detaljerade utredningar som för planer som styr genomförandet mera direkt och exaktare.

Även de planerade framtida områdesreserveringarna i planen påverkar utredningarnas tillräcklighet. Ju kraftigare en områdesreservering förändrar tillståndet i naturen eller ju värdefullare planläggningsområdet är vad naturvärdena beträffar, desto bättre information om naturen i området och den planerade planens konsekvenser för naturen behövs som grund för beslutsfattandet.

Tidigare utredningar kan utnyttjas för den mera detaljerade planläggningen och utredningarna kan preciseras till behövliga delar: utredningar som överlappar varandra behövs inte, om inte förhållandena har förändrats eller om inte en ny plan förutsätter noggrannare uppgifter som underlag för planläggningen. I utredningar som gäller flygekorren bör det beaktas hur arten förflyttar sig och att utredningar kan göras bara under lämpliga årstider.

Landskapsplanenivå

Planlösningar som presenterats på landskapsplanenivå och utredningar om dem kompletteras och preciseras i samband med generalplanläggning, detaljplanläggning eller projektplanering. Tryggandet av arealmässigt inskränkta platser där flygekorren förökar sig och rastar konkretiseras vanligen inte på landskapsplanenivå genom särskilda planbeteckningar eller planbestämmelser, eftersom frågan oftast kan avgöras först med hjälp av mera detaljerad planering. I egenskap av en översiktlig plan lämnar landskapsplanen spelrum för fortsatt planering. Inom de ramar som spelrummet tillåter kan det vanligen anvisas ett sådant sätt för genomförandet av landskapsplanen som är förenligt med de specialvillkor som skyddet uppställer.

I fråga om de platser där flygekorren förökar sig och rastar kan man i regel utgå från att det inte är nödvändigt att klarlägga dem på ett heltäckande sätt när en landskapsplan utarbetas. Även vid landskapsplanläggning bör det dock med hjälp av utredningar kunna säkerställas att det inom ramen för de alternativa genomföranden som planen tillåter finns en sådan lösning som uppfyller gällande krav på planens innehåll. Kända koncentrationer av flygekorror bör beaktas redan när en landskapsplan utarbetas. I planläggningen på landskapsnivå ska avseende också fästas vid bevarandet av så vidsträckta och enhetliga naturområden som möjligt samt bibehållandet av de ekologiska förbindelserna.

I praktiken kan det också förekomma situationer där redan alternativen för genomförandet av en lösning som presenterats i en landskapsplan är ganska exakt avgränsade till exempel av geografiska skäl. Förutsättningarna för att genomföra den i landskapsplanen angivna lösningen bör då även i fråga om platser där flygekorren förökar sig och rastar utredas och bedömas noggrannare än vanligt. I landskapsplanen ska i sådana fall vid behov inkluderas beteckningar eller bestämmelser som styr den mera detaljerade planeringen för att det ska kunna säkerställas att landskapsplanen kan genomföras i enlighet med kraven på dess innehåll och bestämmelserna i naturvårdslagen.

Generalplanenivå

Nivån på noggrannheten varierar för generalplanerna. En del av generalplanerna är strategiska och närmar sig landskapsplanernas noggrannhetsnivå medan en del av generalplanerna utarbetas så noggrant att de direkt styr byggandet. Till följd av detta varierar behoven av naturutredningar och konsekvensbedömningar från en plan till en annan. Om en generalplan är ett översiktligt verktyg för strategisk planering i kommunen, fokuseras behovet av naturutredningar på att säkerställa kända områden där flygekorren lever och på att identifiera lämpliga livsmiljöer för flygekorren inom de områden där det enligt generalplanen föreslås ändringar i den rådande situationen. Att utreda de enskilda platser där arterna förökar sig och rastar kvarstår då som en uppgift för den eventuella mera detaljerade planläggningen. Utredningsbehoven är däremot annorlunda i fråga om till exempel strandgeneralplaner, där det behövs rent av mycket detaljerade uppgifter om olika naturvårdens läge på sådana områden som reserveras för strandbyggande.

Syftet med naturutredningar i samband med generalplaner är att klarlägga naturtyperna och ekosystemet på planområdet med tillräcklig noggrannhet. Utöver den befintliga informationen kompletteras uppgifterna med fältundersökningar som bestäms utifrån planen och utifrån hur detaljerade uppgifter som behövs. Vid behov bör man klarlägga de områden där flygekorren eventuellt förekommer på basis av de kunskaper som man inhämtat. Om avsikten är att i en generalplan presentera en markanvändningsform som i betydande grad förändrar naturen i ett område där naturförhållandena (skogar, framför allt grandominerade grövre blandskogar) möjliggör förekomst av flygekorre på området eller om det redan i övrigt finns information om artens förekomst, bör man redan i generalplaneskedet så noggrant som möjligt kartlägga och avgränsa de platser i terrängen där arten förökar sig och rastar. En sådan situation föreligger till exempel om ett obebyggt område ska ändras till ett bostadsområde eller ett arbetsplatsområde. På basis av utredningarna kan man besluta om placeringen och dimensioneringen av olika slags markanvändningsformer i olika delar av planområdet. I själva planen är det i regel inte befogat att på generalplanenivå anvisa enskilda, små föröknings- och rastplatser.

HFD:2002:78. En förutsättning för att vidsträckta områden avskiljda från övrig bosättning ska kunna anvisas för byggande i sådana fall då flygekorrar har observerats inom dessa områden är enligt högsta förvaltningsdomstolen att flygekorrens nödvändiga förflyttningsleder kartläggs, och vidare krävs en utredning om hur planen kan genomföras så att klart identifierbara platser i naturen där flygekorren fortplantar sig och rastar kan bevaras och skyddet av flygekorren samordnas med övriga markanvändningsbehov.

Detaljplanenivå

Naturutredningarna i samband med detaljplaner fokuserar oftare än i samband med generalplaner på vissa enskilda naturobjekt i stället för områdeshelheter. Naturutredningarnas noggrannhet och behovet av sådana är också beroende av de naturutredningar som redan gjorts för generalplanen. För en naturkonsekvensbedömning i samband med en detaljplan behövs det uppgifter om objektet, naturtypen och arten av organism. Genom terrängutredningar bör man försöka identifiera och kartlägga alla naturtypsområden enligt NVL och vattenlagen och de platser där det förekommer sådana arter som kräver särskilt skydd och som omfattas av NVL. Naturligtvis beror innehållet i utredningar och konsekvensbedömningar även på detaljplanenivå på hurdana förändringar jämfört med nuläget som eftersträvas med planen.

När generalplaner som direkt styr byggandet utarbetas på strandområden gäller det att se till att naturvärden och naturens särdrag beaktas i placeringen av byggnader, och därför bör naturutredningarna och utredningarna om flygekorren till dessa delar motsvara den nivå som enligt beskrivningen ovan gäller för detaljplanläggningen.

I HFD:s avgörande (24.8.2004, liggare 1977) konstaterades att det inte fanns boträd på de områden som hade planlagts som byggnadsytor och att områdena inte varit typiska livsmiljöer för flygekorre, utan glesa, gamla tallbestånd. På strandområdet fanns det observationer av spillning av flygekorre och det var en lämplig miljö för flygekorrar beträffande trädbeståndet. Strandområdet hade anvisats som ett område som ska bevaras i naturligt tillstånd. Därmed varken försämrade eller förstörde planen flygekorrens föröknings- och rastplatser.

7. Flygekorrens och dess livsmiljös egenskaper med tanke på planläggning

Markanvändnings- och bygglagens allmänna mål är att främja en bra livsmiljö samt en ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt hållbar utveckling. Därmed är en central roll för planläggningen att samordna olika värden i anslutning till områdesanvändningen med målen för utvecklingen och skyddet. Med hänsyn till naturvärden har bevarandet av naturens mångfald och övriga naturvärden fastställts som ett allmänt mål för planläggningen.

När det gäller beaktandet av flygekorre i planläggningen är det viktigt att grönstrukturen planeras som en helhet. Med grönstruktur avses det nätverk som obebyggda och i huvudsak vegetativa områden och grönförbindelserna mellan dem bildar. När planläggningen startar är det av största vikt att man identifierar vilka områden som kan vara av betydelse för flygekorren.

Generalplaneringen är i nyckelroll när det gäller att skapa en helhetsbild av grönstrukturen och samordna olika funktioner. I områden som är viktiga för förekomsten av flygekorre skapar generalplaneringen utgångspunkter för en fungerande detaljplanering. När man planerar grönstrukturen i en generalplan är det viktigt att identifiera flygekorrarnas föröknings- och rastplatser, kärnområden och vidare revir. I dessa områden bör man som en del av nätverket av grönområden i tillräcklig utsträckning säkerställa att delar som är lämpliga för flygekorren bevaras. Ett fungerande nätverk av grönområden ger flygekorren möjlighet att förflytta sig inom området och leva där även på lång sikt.

Revir, kärnområde samt föröknings- och rastplatser

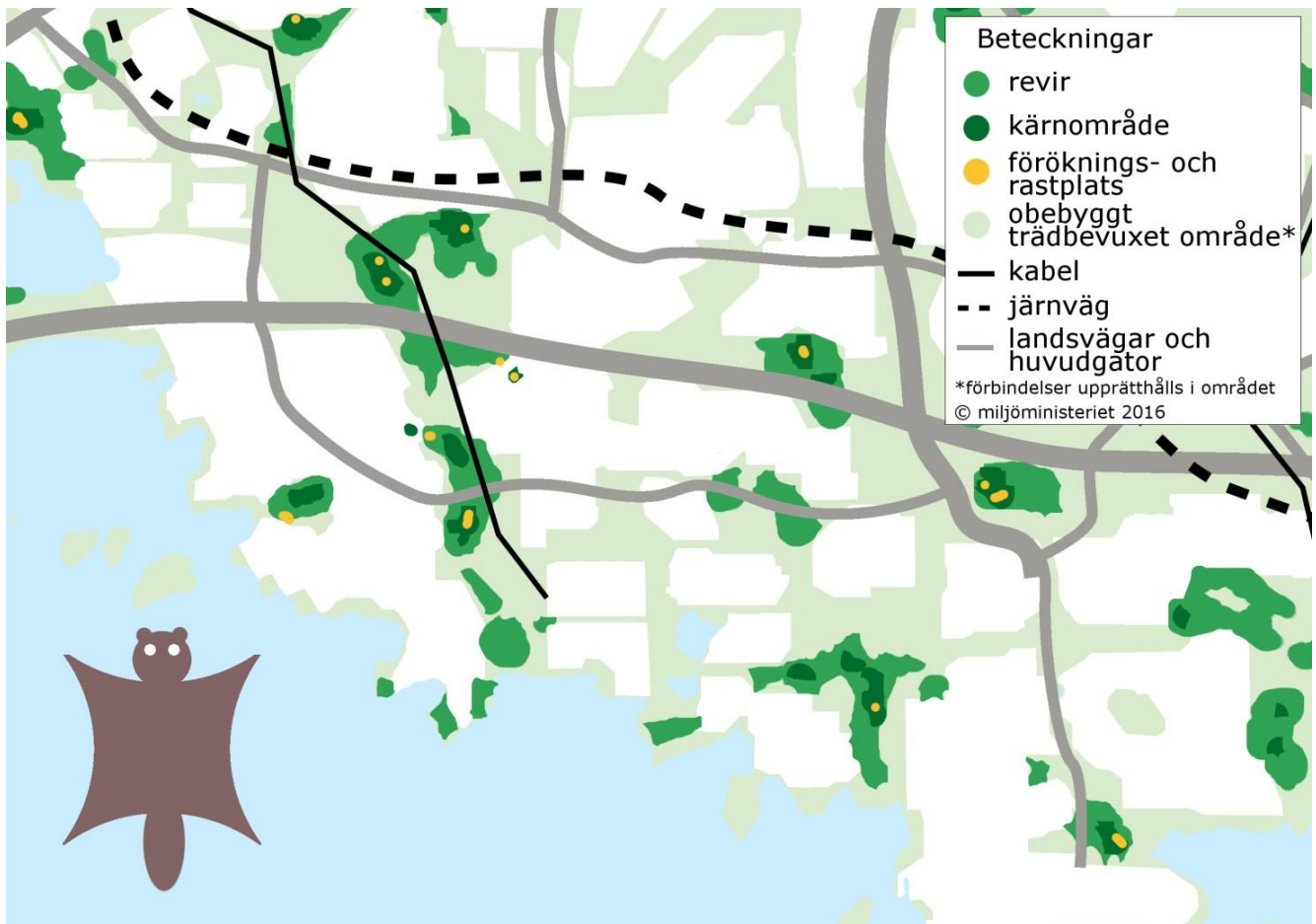
Flygekorren trivs bäst i grandominerad skog men förekommer också i lövträdsdominerade områden. Den kommer inte tillrätta i skogsdungar som enbart består av gran, och bygger inte heller bo i unga skogar. Reviren kan emellertid uppvisa stora variationer särskilt i områden med en tät population och i tätortsområden. Förutom lämpliga boplatser ska det finnas rikligt med näringsträd i flygekorrans revir. Flygekorrar kan söka föda och röra sig i unga skogar, i gläntor som avverkats i fröträdsställning, uppvuxna plantskogar och andra områden med varierande trädbestånd. Trädlösa hyggesgläntor och unga plantbestånd kan ur flygekorrans synvinkel jämföras med öppna, skyddslösa områden.

Vuxna flygekorrar lever hela livet i samma revir men använder flera alternativa boplatser inom reviret. Boplatserna är vanligtvis håligheter i träd eller bon av kvistar som ekorren byggt. Flygekorrar kan också bo i holkar eller hål i byggnader. Vuxna flygekorrar rör sig inom ett vidsträckt område. Honornas revir är i genomsnitt 8 ha och hanarnas 60 ha. Honorna lever nästan alltid inom skilda revir, medan reviren för flera olika hanar kan sträcka sig till delvis samma områden. Inom en hanes vidsträckt revir kan det finnas flera mindre revir för honor.

Inom en flygekorres revir kan man identifiera så kallade *kärnområden*. Kärnområden är delar av reviret som flygekorren använder mest och som är viktiga för just den individen. Flygekorren markerar i allmänhet dessa områden kraftigt och därför kan de lätt observeras vid kartläggningar av spillning som görs i rätt tid. En hona kan ha ett eller flera kärnområden inom sitt revir. Kärnområdena är vanligtvis grandominerade som omfattar ihåliga aspar och/eller bon av kvistar, eller så är de lövträdsdominerade födoområden. I städer händer det att kärnområdena finns i de mest varierande miljöer, varvid de också kan förekomma i bostadskvarter. Arealen på ett kärnområde varierar från fall till fall men i de flesta fall är det större än en föröknings- och rastplats som avses i naturvårdslagen. När det gäller sådana kärnområden av revir som ligger helt eller delvis i bostadskvarter, och som inte räknas till föröknings- och rastplatser, är målet att bevara de träd som är viktiga för flygekorren och ett tillräckligt trädbestånd överlag. Om man blir tvungen att utföra skogsvårdsarbeten på ett kärnområde bör man säkerställa att föröknings- och rastplatser inte förstörs eller försämras.

Föröknings- och rastplatser är delar av artens livsmiljö. Flygekorren får ungar på en sådan förökningsplats som avses i naturvårdslagen. Den nattaktiva flygekorren tillbringar dagarna på rastplatsen. En föröknings- och rastplats omfattar ett boträd eller en annan boplat. Till begreppet föröknings- och rastplats räknas även träd i boets omedelbara närhet som erbjuder skydd och föda. Föröknings- och rastplatser ska alltid bevaras.

Följande bild visar begreppen kärnområde, revir samt föröknings- och rastplats som en del av ett fungerande nätverk av grönområden.

© Miljöministeriet 2016

Bild: Flygekorrans revir, kärnområden samt föröknings- och rastplatser i nätverket av grönområden.

Syftet med förbudet mot att förstöra och försämra föröknings- och rastplatser är att trygga den ekologiska funktionaliteten på föröknings- och rastplatser. Att bevara funktionaliteten betyder att platserna även i fortsättningen kan erbjuda allt som djuret i fråga behöver för att kunna vila eller föröka sig. Att förstöra en föröknings- och rastplats betyder att man faller de träd som används som bo- och rastplatser eller förstör någon annan boplats. En situation där alla förbindelser till föröknings- och rastplatsen förstörs kan jämföras med förstörelse av föröknings- och rastplatsen. Att försämra en föröknings- och rastplats betyder att man vidtar en sådan åtgärd som leder till att funktionaliteten på föröknings- och rastplatsen försämras. Försämringen kan till exempel handla om att förbindelserna till födoträd bryts eller att födoträd faller.

I tätorter finns det för det mesta ont om sådana förbindelser som flygekorrans behöver och därför bör särskild uppmärksamhet fästas vid bevarandet av förbindelserna. Utöver bevarandet av föröknings- och rastplatserna och födoträden är det av största vikt för flygekorrans livsbetingelser att den kan skydda sig och förflytta sig från ett område till ett annat för att söka föda och under parningstiden. Därför bör reviren omfatta träd som flygekorrans kan förflytta sig över och ta skydd av samt lövträd som erbjuder flygekorrans näring. Flygekorrans kan glida över 20–30 meter breda gläntor. Hur lång glidflykten kan vara beror på trädbeståndets höjd och höjdskillnaderna i terrängen. En förbindelse kan skapas mellan träd också på det sättet att träden står på högst en trädlängds avstånd från varandra.

HFD 17.8.2011 Vid bedömningen av innehållet i begreppet föröknings- och rastplats bör man beakta att flygekorren av naturen är beroende av bo- och skyddsställen som skapats av andra arter. Därför överensstämmer en syn enligt vilken anläggningar och konstruktioner som skapats av människor inte kan betraktas som föröknings- och rastplatser för flygekorre inte med målet för regleringen i fråga om det strikta skyddet av flygekorre och andra arter som betraktas som viktiga. Byggnader kan således inte på ett allmänt plan uteslutas från tillämpningsområdet för begreppet föröknings- och rastplats enligt habitatdirektivet.

HFD:2003:38 En föröknings- och rastplats är snävare än en livsmiljö och utgörs åtminstone av boträdets och dess omedelbara omgivning. Ett enskilt boträd behöver ett sådant skydd att det inte mister sin betydelse som föröknings- och rastplats för flygekorren.

HFD:2014:13 Med anledning av en anmälan om användning av skog hade NTM-centralen genom ett beslut förordnat att en föröknings- och rastplats för flygekorre på 3,7 hektar inte skulle omfattas av kalhuggning. Enligt högsta förvaltningsdomstolen hade NTM-centralen emellertid i det här fallet fastställt ett för stort område (3,7 ha) som föröknings- och rastplats, vilket strider mot 49 § 1 mom. i naturvårdslagen.

Områden som ingår i nätverket Natura 2000

Om man ser till nätverket i sin helhet syftar det till att uppnå och bevara en gynnsam skyddsnivå för de arter och naturtyper som ingår i skyddsmålen. Målet för varje enskilt område i nätverket Natura 2000 är att det ska tjäna detta mål så bra som möjligt. Därmed ska flygekorrens hela livsmiljö, inte bara föröknings- och rastplatserna, vara föremål för skyddsåtgärderna. Flygekorren behöver en så vidsträckt livsmiljö som möjligt och livsmiljöns ekologiska struktur och funktion ska motsvara kraven på livsmiljöer för arten. Trädbeståndet ska erbjuda boplatser, skydd, näring och möjligheter att sprida sig till nya områden. Störningar och hot mot enskilda individer bör också minimeras. I regel har man strävat efter att inrätta naturskyddsområden av de områden i nätverket Natura 2000 i vars skyddsmål flygekorren ingår.

8. Områdesreserveringar samt beteckningar och bestämmelser för beaktandet av flygekorren som används vid planläggning

Allmänna principer

Flygekorren kan tas i beaktande på många sätt i planläggningen. Att arten förekommer i ett område innebär inte att endast användningsändamål som gäller skydd eller sådana områdesreserveringar som gör att områden faller helt utanför byggandet skulle stå till förfogande. Även andra användningsändamål som eventuellt kompletteras med särskilda planbestämmelser kommer i fråga. Med skyddsbestämmelser kan man ge direkta förbud mot åtgärder som förändrar naturen. Effektiviteten i användningen är emellertid en viktig faktor med tanke på skyddet av flygekorren: ju effektivare planens användningsändamål är och i ju högre grad effektiviteten innebär att trädbeståndet avlägsnas på ett område, desto sämre kan användningsändamålet samordnas med kraven på att skydda flygekorren.

Generellt sett kan man säga att även om bevarandet av föröknings- och rastplatser bör säkerställas, är det inte befogat att anvisa små enskilda föröknings- och rastplatser i landskapsplaner och i regel inte i generalplaner heller, eftersom platsernas läge förändras med tiden. I översiktliga planer och särskilt på generalplanenivå är det fungerande nätverk av grönområdet det väsentliga. Nätverket av grönområden tryggar de för flygekorren viktiga områdena, föröknings- och rastplatserna som ingår i dem samt förbindelserna.

I vissa situationer kan man främja skyddet av flygekorren genom tajmningen av genomförandet av planer och genom att genomföra planer i etapper. Detta är möjligt åtminstone i situationer där kommunen ansvarar för genomförandet av en plan.

I NVL 53 § (553/2004) ingår bestämmelser om statens ersättningskyldighet i sådana fall då förbudet enligt 49 § åsamkar fastighetsägaren betydelsefull olägenhet och det inte finns förutsättningar för beviljande av tillstånd att avvika från förbudet. På planområden gagnar det dock alla parter att ändring av planen och tänkbara alternativa markanvändningslösningar utreds innan frågan om ersättning tas upp.

Utöver följande exempel har fungerande lösningar för beaktandet av flygekorren kartlagts även i Kuopio: https://www.kuopio.fi/documents/12111/39633/Liito-orava_toimintamalli.pdf/6c3d8285-a37e-4679-a9b0-a76cb69da28a och Esbo http://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Kadut_ja_liikenne/Laaja_selvitys_liitooravien_ja_maankayto%2850457%29 (bägge dokumenten är på finska).

Rekreatiomsområden

På ett rekreatiomsområde vars syfte är att bevara naturen för motion och friluftsliv kan flygekorren oftast tas bra i beaktande. Om man känner till att flygekorren har föröknings- och rastplatser i området kan man i planen utfärda skyddsbestämmelser som påverkar friluftsledernas eller rekreationstjänsternas placering samt behandlingen av skogarna. Det är emellertid viktigt att skyddsbestämmelserna bara riktas till de områden där det är befogat.

Skyddsbestämmelse:

Trädbeståndet i området ska bevaras eller skötas så att flygekorrens föröknings- och rastplatser och beståndet som skyddar dem bevaras. Ett tillräckligt trädbestånd ska bevaras för att flygekorren ska kunna förflytta sig och söka föda.

Om syftet med en rekreatiomsreservering emellertid är att bygga betydande idrottsanläggningar eller idrottsbyggnader som omvandlar skogbevuxna områden, jämföras de med hänsyn till flygekorren med byggområden eller specialområden som ska bebyggas. Om byggnaderna och idrottsanläggningarna samt de vägar och parkeringsområden som de förutsätter kan placeras på rekreatiomsområdet så att livsbetingelserna för flygekorren inte försämras, är det i allmänhet möjligt att bygga. Då bör uppfyllandet av målet säkerställas genom en särskild planbestämmelse.

I landskapsplaner och generalplaner kan man tillämpa planeringsbestämmelser som syftar till att saken blir beaktad i den mer detaljerade planläggningen. En sådan bestämmelse kan till exempel lyda så här:

Planerings- och skyddsbestämmelse:

När en detaljplan utarbetas eller åtgärder vidtas i området gäller det att beakta bevarandet av flygekorrens föröknings- och rastplatser och det trädbestånd som skyddar dem samt ett tillräckligt bestånd för att flygekorren ska kunna förflytta sig och söka föda.

Skyddsbestämmelse:

Idrottsanläggningar och byggnader får inte placeras på ett område markerat med s-x. När motionsleder anläggs bör det beaktas att det inte på grund av dem får bildas över 15 meter trädlösa zoner.

På detaljplanenivå eller i mer exakta generalplaner kan man vid behov tillämpa beteckningar och bestämmelser där såväl innehållet som området har definierats och avgränsats närmare.

Skogslagen tillämpas inte på rekreatiomsområden i detaljplaner. På detaljplaneområden gäller dock redan enligt lag (MBL 128 §) tillståndsplikt för miljöåtgärder. På generalplaneområden gäller tillståndsplikt för miljöåtgärder endast om skyldigheten har föreskrivits särskilt i planen. Vid behov kan tillståndsplikten för miljöåtgärder tillämpas även på ett rekreatiomsområde i en generalplan.

Jord- och skogsbruksområden

Olika slags jord- och skogsbruksområden är oftast tillräckliga områdesreserveringar med tanke på skyddet av flygekorren, eftersom förbudet mot att försäma och förstöra föröknings- och rastplatser gäller överallt. Som stöd för beaktandet av flygekorrens föröknings- och rastplatser har rådgivningsmaterial sammanställts för markägare och skogsbruksaktörer. Materialet fås bl.a. på Tapio Ab:s webbplats (<http://tapio.fi/wp-content/uploads/2016/10/Beaktandet-av-flygekorren-i-skogsbruket.pdf>).

Inom alla områden med M-områdesreserveringar genomförs behandlingen av skogar i enlighet med skogslagen. Vid sidan av skogslagen kan åtgärdsbegränsning i detaljplan eller i generalplan bli aktuell.

Om det enligt utredningar i samband med planläggningen eller enligt tidigare uppgifter finns särskilda naturvärden, till exempel flygekorrars föröknings- och rastplatser, kan planbeteckningen MY tillämpas i stället för M eftersom MY understryker områdets naturvärden. Särskild uppmärksamhet bör emellertid fästas vid tydligheten i en skyddsbestämmelse som ges för ett MY-område. Man bör vara förbehållsam med att anvisa små enskilda föröknings- och rastplatser i mer vidsträckt M-områden i generalplaner. I sådana områden är generalplanernas roll för det mesta att styra principerna för glesbygget.

Byggområden

Beteckningarna för områden som reserveras för byggande skiljer sig från varandra på olika plannivåer i fråga om både beteckning och innehåll. I en landskapsplan inrymmer ett område för tätortsfunktioner (A) i sin mest vidsträckt form tätortens samtliga funktioner, men beroende på styrbehovet kan också de olika områdenas huvudsakliga användningsändamål specificeras närmare. Även i generalplaner varierar beteckningarnas karaktär och exakthet enligt de styrande målen i planen. Exempelvis omfattar bostadsområden i generalplaner ofta även interna tjänster, parker och trafikleder. I en detaljplan anvisas byggområdena noggrant, såväl området som byggsättet och omfattningen. I en detaljplan anvisas tydligt åtminstone vilka områden som ska byggas och vilka områden som faller utanför byggandet.

Områden som byggs mycket effektivt, och där trädbeståndet därför avlägsnas nästan helt, tryggar inte skyddet av flygekorren.

Att flygekorrens föröknings- och rastplatser lämnas utanför de områden som ska byggas ger det bästa skyddet för bevarandet av dem. Områden som anvisats för byggande kan emellertid utnyttjas till exempel i en situation där det är nödvändigt att anvisa en förbindelseled för flygekorren genom ett byggt område. I byggområden av den här typen bör byggnadstorna anvisas med stöd av bindande planbestämmelser och dessutom behövs bestämmelser om behandlingen av de övriga delarna av tomten. Exempel på en sådan bestämmelse:

AO-x

Kvartersområde för fristående småhus. Utanför det område av tomterna som används för byggande och förbindelseleder ska bevaras ett trädbestånd som är tillräckligt för flygekorren.

Utarbetandet av detaljplaner kan styras i landskapsplaner eller generalplaner med en dubbelbeteckning som beskriver olika delområdets särskilda egenskaper. Då bör man emellertid försäkra sig om att den egentliga områdesreserveringsbeteckningen beträffande karaktär och användningseffektivitet är sådan att den föreskrivna planeringsbestämmelsen är realistisk. Exempel på en sådan planeringsbestämmelse:

Planeringsbestämmelse i generalplan:

När en detaljplan utarbetas för ett område som avgränsats med beteckningen s-x ska bevarandet av flygekorrens föröknings- och rastplatser och deras omgivning samt flygekorrens möjligheter att förflytta sig tas i beaktande.

Även om anvisandet av enskilda, små föröknings- och rastplatser inte rekommenderas på generalplanenivå, kan man åtminstone i vissa situationer i generalplaner med exaktare innehåll anvisa sådana snävare delområden inom en större områdesreservering för byggande som förses med en skyddsbestämmelse. En sådan bestämmelse blir tillämplig om man redan när generalplanen utarbetas känner till livsmiljöer för flygekorren som ska tas i beaktande i den mer detaljerade planläggningen och i andra åtgärder:

Skyddsbestämmelse i generalplan:

På ett område som avgränsats med beteckningen s-x får det inte byggas eller avverkas skog så att flygekorrens föröknings- och rastplats förstörs eller försämras. Det ska också säkerställas att flygekorren kan förflytta sig från föröknings- och rastplatsen till födosökningsområden genom att man vid behandlingen av skogen sparar tillräckligt många lämpliga träd.

Skogslagen tillämpas inte på områden som i generalplaner anvisats för byggande. För sådana områden som i en generalplan anvisats för byggande och som är avsedda att kunna användas för gles bosättning utifrån en noggrannare utredning i samband med detaljplanen kan det därför vara nödvändigt att utfärda en planbestämmelse som gäller tillståndsplikt för miljöåtgärder.

På så vis kan det säkerställas att flygekorren beaktas vid skogsbehandling innan området detaljplaneras. På detaljplaneområden gäller tillståndsplikt för miljöåtgärder utan någon särskild planbestämmelse.

Skyddsområden

Ett skyddsområde som planreservering är i sig en reservering som tryggar flygekorrens livsmiljöer. Målet med beteckningen är att inrätta ett naturskyddsområde enligt naturvårdslagen. Av planernas rättsverkningar följer dock att enbart en områdesreservering inte är tillräcklig för att trygga flygekorrens livsbetingelser och andra skyddsvärden innan skyddsområdet har genomförts. Det beror bland annat på att skogslagen inte tillämpas på skyddsområden enligt planer med rättsverkningar och att en generalplans rättsverkningar på åtgärder som förändrar landskapet (trädfällning m.m.) är beroende av bestämmelserna. Utan skyddsbestämmelser har en landskapsplan inte några sådana rättsverkningar för åtgärderna som skulle riktas direkt till markägarna (exempelvis skogsbehandling) och i landskapsplanen finns inte möjligheten att utfärda bestämmelser av typen tillståndsplikt för miljöåtgärder. I detaljplaneområden är åtgärder som förändrar landskapet tillståndspliktiga enbart med stöd av lagen. Vid behov kan skyddsbestämmelser som tryggar naturvärdena utfärdas i planerna.

Exempel på en skyddsbestämmelse om beaktandet av flygekorren i en landskapsplan eller en översiktlig generalplan:

Skog får inte avverkas i området.

Om det är möjligt att gallra skog utan att äventyra de eventuella skyddsvärdena kan följande, lindrigare skyddsbestämmelse tillämpas:

Skog får inte kalavverkas i området.

Om rimligheten i en skyddsbestämmelse förutsätter det kan en tidsmässig begränsning läggas till enligt följande:

Denna bestämmelse gäller till dess att området inrättats som ett skyddsområde enligt naturvårdslagen, dock högst fem år efter det att planen har trätt i kraft.

Eftersom skogslagen inte tillämpas på områden som är skyddsområden enligt en plan, är det nödvändigt att säkra tillgången till information om eventuella skogsvårdsåtgärder också efter tidsfristen fem år, om inget skyddsområde har inrättats, exempelvis genom följande tilläggsbestämmelse:

Om området inte inom fem år har inrättats som ett skyddsområde, ska skogsavverkningsåtgärder anmälas till NTM-centralen innan åtgärderna vidtas.

Med anledning av begränsningarna i fråga om skogslagens tillämpningsområde kan man för skyddsområden enligt en generalplan också utfärda en bestämmelse som föreskriver tillståndsplikt för miljöåtgärder:

Skog får inte avverkas i området utan ett tillstånd som föreskrivs i MBL 128 §.

Tillstånd för miljöåtgärder behandlas av kommunens byggnadstillsynsmyndighet. Behandlingen kan även överföras till en annan kommunal myndighet med rätt att avgöra ärendet. Förvägrande av tillstånd kan medföra ersättningskyldighet som i regel riktas till staten om det handlar om skyddsområden (MBL 140 § 3 mom.).

I en noggrannare generalplan eller detaljplan kan bestämmelserna vara ännu mera ingående och avgränsade i detalj, och de kan också gälla andra än de åtgärder som nämns ovan.

Specialområden

Specialområden kan reserveras för många slags olika ändamål. Specialområden kan omfatta till exempel täktområden, försvarsmaktens områden, områden för energiförsörjning eller områden för samhällsteknisk försörjning. Inom ett område där man vet att det finns föröknings- och rastplatser för flygekorren kan dessa användningsändamål därför anvisas bara på samma villkor som de som presenterats ovan i samband med byggområden.

Reserveringar för trafikleder och andra linjer och farleder

Att trafikledsreserveringar anvisas i landskapsplaner eller generalplaner innebär inte att ledernas slutliga sträckning slås fast, utan den preciseras vid detaljplanläggningen eller i general- eller vägplaneringen för landsvägar. När förbindelseledsreserveringar anvisas är det bästa sättet med tanke på skyddet av flygekorren att välja ett sådant alternativ som inte sträcker sig genom en skog där föröknings- och rastplatser för flygekorre har observerats. Om det på grund av terrängförhållandena eller av andra orsaker inte finns något annat alternativ för leden och om det inte heller i terrängen finns just något spelrum för dess utstakning, bör man i samband med planeringen klargöra de särskilda förutsättningar under vilka leden kan genomföras utan att bestämmelserna om skydd av flygekorren överträds.

Om det i samband med planläggningen framgår att det inte finns några andra alternativ för leden, måste det redan i ett så tidigt skede som möjligt utredas om det är tänkbart att få tillstånd till undantag med stöd av naturvårdslagen så som beskrivs ovan i avsnitt 3.

Om byggandet av en väg förutsätter särskilda anläggningssätt eller lösningar beträffande konstruktionen för att flygekorren fortsättningsvis ska kunna förflytta sig, bör planen innehålla bestämmelser om detta. Exempel på en sådan skyddsbestämmelse:

Skyddsbestämmelse:

Vid planering av vägen bör ett minst x m långt område (antalet meter beror på förhållandena i området) skyddas invid området MU-s, där träd ska kvarstå och planteras så att flygekorren kan förflytta sig över vägen. Det trädlösa området får inte vara bredare än 20 m och träden måste vara tillräckligt höga för att flygekorren ska kunna förflytta sig.

På det avsnitt som markerats med x – x ska vägen anläggas som en tunnel.

Man bör också räkna med att flygekorrarna kan ändra rutter och då kan det vara problematiskt om överfartsstället bundits till en viss plats. De angivna siffrorna är riktgivande och beror på de lokala förhållandena, t.ex. terrängformerna.

Beteckningar som beskriver utvecklingsprinciperna eller områdets särdrag

I landskapsplaner och generalplaner kan man använda beteckningar som beskriver principerna för utvecklandet av området eller områdets särdrag. Beteckningar som beskriver utvecklingsprinciperna är till exempel pilar som anger utvidgningsriktningen för samhällsstrukturen eller beteckningar som anger behoven av vägförbindelse. Dessa beteckningars förhållande till skyddet av flygekorren bör prövas med hänsyn till konsekvenserna av den planerade utvecklingsåtgärden. När beteckningar utfärdas bör man pröva huruvida skyddsvärdena är så betydande att utvecklingsåtgärderna helt skulle förhindras.

9. Samarbetet mellan NTM-centralerna samt myndigheterna i kommunerna och förbunden på landskapsnivå vid planläggning

NTM-centralerna ska ställa kommunerna befintligt datamaterial till förfogande som underlag för planläggningen och styra behövliga tilläggsutredningar. Likaså ska NTM-centralerna vid behov lämna upplysningar om förekomsten av flygekorre till förbunden på landskapsnivå för utarbetandet av landskapsplaner. Som en uppgift som hör till planläggningen ska kommunerna och förbunden på landskapsnivå utföra de utredningar som förutsätts för planläggningen utöver de befintliga uppgifter som eventuellt kan fås från NTM-centralen. Uppgifter om var flygekorre har observerats samlas och upprätthålls i miljöförvaltningens databas Hertta Eliölajit.

Planläggning av sådana områden som man på förhand vet att inrymmer flygekorrens livsmiljöer kan anses vara av betydelse för naturvärdena på det sätt som avses i markanvändnings- och bygglagen (MBL 66 § 2 mom.). När planer bereds ska därför ett samråd för myndigheternas anordnas ifall det råder oklarhet kring beaktandet av de värden som knyter an till flygekorren.

Frågor som gäller detta brev besvaras på miljöministeriet beträffande planläggning av miljørådet Matti Laitio (matti.laitio@ym.fi, tfn 0295 250 154) och beträffande naturskyddet av miljørådet Esko Hyvärinen (esko.o.hyvarinen@ym.fi, tfn 0295 250 094) och lagstiftningsrådet Heikki Korpelainen (heikki.korpelainen@ym.fi, tfn 0295 250 135). Dessutom besvaras frågor av de regionala NTM-centralerna.

Kanslichef

Hannele Pokka

Miljørådet

Matti Laitio